

KÖNYVSZEMLE

Varga Béla: Életem, emlékeim. Veszprém. Veszprémi Szemle Városthörténeti Közhasznú Alapítvány, 2021. – 176 p.: ill.; 24 cm. (Veszprémi Szemle könyvek 13.)

Nagy kegyelme a sorsnak, ha valaki 91 évesen szellemileg még frissen öszszegzi, megírja és közreadja élete történetét. Ebben a kiváltságos helyzetben van Varga Béla, aki emlékeinek felidézésével 176 oldalon üzen az utókornak. Mindjárt a könyv elején tudtára adja a nagyra becsült olvasónak fenntartásait az ilyen fajta publikációkkal szemben. Leszögezi, hogy az időbeni és más tévedés lehetősége az életkorával egyenes arányban növekszik, ezért kéri mindezek figyelembevételét.

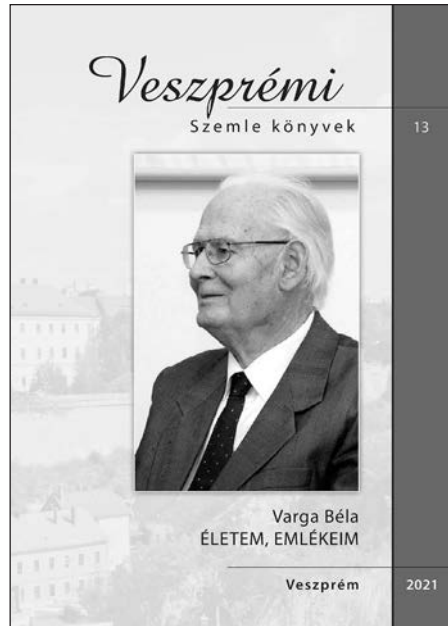
A visszaemlékezést ősei felidézésével kezdi: megismerjük a Varga család történetét, nagyapja halálát, szülei küzdelmeit és hat lánytestvérét. Felér egy XX. század eleji szociológiai tanulmánnyal a familia sorsának bemutatása. Jól követhetők többek között a falusi élet gyötrelmei, a nincstelenség kínjai, a kemény emberi tartás viszontagságai, a szorgalom verejtékei, a társadalmi hierarchia megkülönböztető megaláztatásai, valamint az összetartó szeretet biztonsága.

Gyermek- és ifjúkorára emlékezve felidézi az uradalmi cselédként dolgozó édesapja és a család életkörülményeit, a szinte szülőfaluként emlegetett Mezőlakhoz fűződő kötődéseit, elemi iskolai, majd pápai r. k. polgári fiúiskolai élményeit.

Megosztja az olvasóval a váratlan fordulatot, mellyel alig húsz évesen a könyvtáros szakmába került és elmeséli, hogyan tárult fel előtte ez az életre szóló hivatás először Békéscsabán. Részletesen ír a Veszprémben eltöltött évtizedekről, megyei könyvtár vezetőként megélt számos törekvéséről, a helyismeret iránti elkötelezettségéről, kiadvány szerkesztői munkásságáról.

Őszintén nyilatkozik politikai pályafutásáról, annak fényes és árnyékos oldalairól.

Mellékletek alkotják a kiadvány terjedelmének közel felét. Nagy részben olyan írások kerültek itt publikálásra, melyek eddig nem jelentek meg nagy nyilvánosság

előtt. Ilyen például 2010-ben a szerző nyolcvanadik születésnapja tiszteletére a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Veszprém Megyei Szervezete és az Eötvös Károly Megyei Könyvtár szervezésében létrejött ünnepségen elhangzott vidám produkció forgatókönyve. Az irodalmi összeállítás dr. Praznovszky Mihály író-szerkesztő, valamint Pardiné Mórocz Magdolna rendező munkája, amit a megye könyvtárosai adtak elő az ünnepelt vidám fogadtatása mellett.

Szintén először olvashatók memoárok a szerző nyolcvanadik születésnapjára, mindössze három példányban megjelent kiadványból. (Beszéljenek a szavak: köszöntő kötet a 80 éves Varga Bélának. Szerk.: Szabóné Vörös Györgyi. Veszprém: EK-MKKI, 2010. – 82 p. ill.) Hazánk területéről pályatársak visszaemlékezései, közös emlékei, még ki nem mondott személyes vallomásai, néhol vicces történetei kerültek publikálásra. Közli Lipták Pál, Nagy Attila, Dömötör Lajosné, Gerő Gyula, Katsányi Sándor, Keller Antalék, Kertész Károly, Neményi László, Rosta Róbertné, Tilhof Endre, Tóth Dezső, Frisch Ilona, Regenye Marcsi, Praznovszky Mihály írását és nem utolsó sorban Kamarás Istvánét, akié a kötet legelején (!) kapott helyet. Mindnyájan megtiszteltetésnek vették, hogy születésnapján ilyen formában is köszönthették a könyvtárost, a mindenkiel figyelmes, nagy tapasztalatú bölcs embert.

Mellékletek között található továbbá a kortárs Tomor Ilona *Nyolcvan év* című verse is, amit a nyugalmazott igazgatónak, lexikonok-kalendáriumok szerkesztőjének ajánlott.

Másodközlés Csizsár Miklós jelen folyóiratban, a Veszprémi kutatók és műhelyek sorozatban megjelent írása a 85 éves Varga Béláról, „aki a közösséggel, a közösségért dolgozik”. (In: *Veszprémi Szemle* 39. sz. 17. évf. 2015. 4. sz. 105–109. o.) A közel hat oldal sűrítve mutatja be a rábaközi kis faluból indult és a család első generációs értelmiségi tagjává lett, nyugdíjas könyvtár igazgató nagy ívű életútját.

85 év arra, hogy miért szeretjük a 85 éves Varga Bélát című gyűjtemény először kerül publikálásra. Könyvtáros kollégák sajtóságos elismerése ez a szeretett és tisztelt egykori igazgatójuknak, mely 2015-ben hangzott el az Eötvös Károly Megyei Könyvtárban.

A következő írásban Balogné Marika köszönti szépkorú munkatársát, barátját, aki „egyszemélyes intézményként” nyugdíjas éveiben kezdett új könyvtárosi pályát: szerkesztette a Bakony–Balatoni Kalendáriumokat, a Veszprém megyei életrajzi-, a Veszprém Megyei Kortárs- és Veszprém város lexikonokat. (Kilencvenéves a szakma nagy öregje. Balogh Ferencné Marika In: *Napló* 76. évf. 33. sz. (2020. febr. 8.) p. 11.)

Hús könyvtáros együttes munkájának eredménye a Bibliográfia, ami Varga Béla 2010-ig nyomtatásban megjelent munkáit és a róla szóló irodalmat veszi számba 26 oldalon keresztül. Először a *Beszéljenek a szavak* c. kötetben jelent meg az összeállítás.

Ritkaságnak számít, amikor egy 91 éves ember ennyire jártas a korszerű számítógépes kiadvány szerkesztésben. Béla bácsi az informatikai fejlődést folyamatosan

követte egészen a kezdetektől, ezért viszonylag könnyen, saját maga tudta elkészíteni a szerkesztett kéziratot. Köszönet jár a végleges tartalmi, formai elkészítésben a könyv lektorainak, Balogh Ferencnének, Praznovszky Mihálynak; a Veszprémi Szemle könyvek sorozatszerkesztő Csizsár Miklósnak, a technikai szerkesztő Bucsy Baláznak és az OOKPress nyomda munkatársainak.

Emeli a kiadvány értékét, hogy a Veszprémi Szemle könyvek sorozat 13. kötete-ként jelent meg 125 számozatlan és 25 számozott példányban. Kemény táblás kivitelben készült a sorozat külső megjelenéséhez igazodva, a borítón Varga Béla színes portréjával, valamint 17 fekete-fehér és 43 színes fotóval illusztrálva.

Megható a hátsó borítón közölt Dsida Jenő vers. Öreg órához hasonlítja megfáradt életét.

Bárcsak minél többen készítenének összegezést életük alkonyán, ráadásul papírra vetve, hogy okuljon belőle az utókor! Nem vitás, hogy egy életút számbavétele mindig komoly feladat, de mindenképpen tanulságos annak, aki írja és annak is, aki olvassa, ...kinek ezért, kinek azért...

Elvitathatatlanul nagy erénye a kötetnek, hogy a szerző ízig-vérig jó könyvtáros módjára, példamutató előrelátással egybegyűjtötte az információkat, így majdan, a „Varga Béla kutatóknak” könnyebb dolguk lesz. Az utókor nevében hála és köszönet érte.

SZABÓNÉ VÖRÖS GYÖRGYI

* * *

Elek Miklós: Veszprém megye papír pénzhelyettesítói (1849–2020) Pápa, 2020. 100 p. ill. (Jókai Füzetek; 96.)

Az elmúlt esztendő karácsonyára került az olvasók kezébe Elek Miklós könyve. Az évtizedek óta numizmatikai kutatással foglalkozó és szakterületéről sokat publikáló balatonfüredi helytörténeti kutató a Magyarország területén törvényes fizetőeszközként alig 250 éve használt papírpénzeket helyettesítő papíralapú pénz pótlókat gyűjtötte össze Veszprém megye területéről.

Munkája, a Veszprém megyei papíralapú pénzhelyettesítők katalógusa elsősorban saját gyűjteményére támaszkodik, de a teljességre törekvés érdekében esetenként felhasználta a Nemzeti Múzeumban őrzött, saját gyűjteményéből hiányzó példányok leírását is. A szerző a megyénk területén kibocsátott szükségpénzeket, helyi pénzeket, alkalmi pénzeket kiadási helyenként csoportosítva rendezi össze kötetében. A helyi pénzekben belül külön jegyzi a börtön, a céges, az egyházi, a hadifogolytábori és a

pénzintézeti kiadásokat. Az alkalmi pénzekhez is változatos kiadásokat sorol, mint pl. a VEN pénzeket, a Veszprémi Egyetemi Napokon 1976-tól 1988-ig kiadott pénzhelyettesítőket, ahol eleinte a forintérték szerepelt, majd utóbb csak az értük vásárolható áru: sör, üdítő mennyiségét tüntették fel rajtuk. Az egyetem még további két alkalommal adott ki VEN-pénzt: 2004-ben és 2006-ban. De itt közölte az alsóörsi Harley Davidson motoros találkozóra kiadott „hivatalos pénz” adatait is, amire mindössze kétszer került sor.

A felsorolt szükségpénzeket kiegészítette az egyéb, tisztázatlan funkciójú fizetőeszközök, valamint az utóbbi évtizedekben megjelent vásárlási, étkezési utalványok adatainak közlésével. Ahol a vonatkozó pénzeszközről a

szokásostól eltérő információk közlését is fontosnak találta a szerző, ott lábjegyzetek tartalmazzák a kiegészítő ismereteket, illetve azok elérhetőségi helyét. A mű első részét a téma szakirodalmát tartalmazó bibliográfia, majd az idegen nyelvű összefoglalók zárják.

A karcsú kötet második része a katalógus, ami a felhasznált irodalmi források leírásával kezdődik, ezt követően településenként sorolja a szerző a papíralapú pénzhelyettesítők egyes címeit, valamint a rájuk vonatkozó és rendelkezésre álló adatokat: a fizetőeszköz neve, kiadója, érték, méret, papír, sorszám, kiadási év, az adott darab ritkasága stb. Ugyanitt szerepel a további adatokat közlő szakirodalmi hivatkozás is.

Ajkával kezdődően, Zircig bezárólag, Veszprém megye 19 települése szerepel a kiadványban mint olyan helység, ahol papíralapú pénzhelyettesítőket bocsátottak ki az elmúlt 170 esztendő során. A leíró katalógushoz kapcsolódik az egyes tételek általános tájékozódásra alkalmas kisméretű reprodukciója, mintegy kétszáz színes kép.

A numizmatika részeként kezelt pénztörténet egyik ága a papírpénzekkel foglalkozik, így ide sorolandók az azt helyettesítő fizetőeszközök is. Elek Miklós több évtizedes tudományos gyűjtőmunkáját rendszerező és összegző szakkönyve nem csupán a megye területén, benne a Veszprémben kibocsátott papíralapú pénzhelyettesítő fizetőeszközökkel ismerteti meg a téma iránt érdeklődő olvasót, hanem az azokon szereplő információk értelmezésével egyúttal hozzájárul az adott korszak és adott terület más megközelítésű megismeréséhez is.

CSISZÁR MIKLÓS

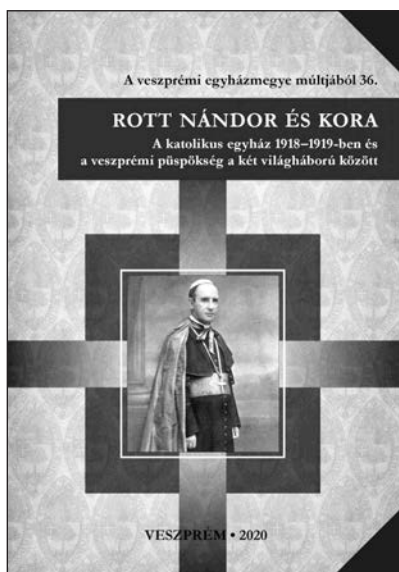
* * *

Rott Nándor és kora. A katolikus egyház 1918–1919-ben és a veszprémi püspökség a két világháború között. Szerk. Karlinszky Balázs – Varga Tibor László, Veszprém, 2020. p. 461.

Rott Nándor 1917-ben került a veszprémi egyházmegye élére és a püspöki hivatalt 1939-ig viselte. A főpásztor egyházkormányzati időszakában következett be az első világháború elvesztése, a vagyonváltás, illetve a földreform, valamint az 1930-as évek elején a gazdasági világváltás. Az őszirózsás forradalom (1918. október 30–31.) és a Károlyi-kormány néhány hónapja alapjaiban mozgatta meg mind a magyar közéletet, mind a katolikus egyház életét. Az 1919-es bolsevik uralom az egyház számára kollektív megrázkódtatást jelentett, amelynek következménye egy hosszútávra ható strukturális átrendeződés lett. A Tanácsköztársaság 133 napja alatt számos atrocitás érte az egyházmegyében lelkipásztori szolgálatot teljesítő papságot, a szerzetesközösségeket és a felső klérust egyaránt.

Az ismertetésre kerülő tanulmánykötet, a Veszprémi Főegyházmegye Egyháztörténeti Bizottsága által 2019-ben rendezett két konferencia tanulmányra szerkesztett előadásait tartalmazza, amely a Tanácsköztársaság időszakát, valamint a veszprémi egyházmegye helyzetét járja körül a két világháború között. A két témakört gyakorlatilag Rott Nándor megyéspüspök személye köti össze. A tanulmánykötet tartalmi szempontból nem korlátozódik kizárólag a veszprémi egyházmegyére. Ez a megállapítás elsősorban a könyv első nagy egységére érvényes, ugyanis a tanulmányokban a veszprémin kívül a pécsi, a székesfehérvári, valamint a szombathelyi egyházmegye is képviseltette van.

A kötet első része „*A katolikus egyház 1918–1919-ben*” címet kapta. A három alfejezetben a szerkesztők a Tanácsköztársaság időszakát bemutató írásokat egy-egy téma köré rendezték, amelyek szervesen kapcsolódnak egymáshoz. A tárgyalt időszakban a Forradalmi Kormányzótanács által hozott egyházpolitikai intézkedések milyen hatást gyakoroltak a hívő közösségek lelki életére, miként befolyásolták a plébános hivatali és pasztorális kapcsolatait, illetve a lelkipásztorok hogyan fogadták a helyi politikai vezetés egyházellenes lépéseit; az utasításokat végrehajtották-e, vagy akár életüket kockáztatva a végsőkig kitartottak az egyház védelme mellett? A feltett kérdésekre választ kaphatunk a tanulmánykötet első részében.

A *historia domus*, más néven háztörténet kivételes forrásadottsággal bír egy közösség mindennapi életének bemutatásához. Ebben a forrástípusban gyakran olvasható, hogy miként élt meg a hétköznapi ember egy adott történelmi eseményt. Tulajdonképpen egy naplóról van szó, amelyben egy személy (általában a plébános), saját látásmódját, személyes élményeit, érzéseit, nézőpontját örökítette meg az utókor számára. A plébániákról szóló krónikák vizsgálatánál megfelelő forráskritikát kell alkalmazni, mert az események elbeszélése minden esetben a szerző álláspontját tükrözi, ezért meglehetősen szubjektív. A kötet első alfejezetében a szerzők ezt a forráscsoportot vizsgálták. Csibi Norbert tanulmánya a pécsi egyházmegye plébániáin található háztörténetek felhasználásával a plébánia „lokális emlékezeti pontján” igyekszik megragadni a Tanácsköztársaság időszakának helyi eseményeit. Az írásra jellemző a lokális lépték, illetve az alulnézeti perspektíva. Varga Mátyás tanulmánya a székesfehérvári egyházmegyére vonatkoztatva szintén a helyi események alapos vizsgálatára épül. A szerző írásában szám szerint 20 plébániát említ, amelyek háztörténetei érdemi adatokkal szolgálnak a Tanácsköztársaság történetét illetően. Az országos irányoktól eltérő események több plébánián is előfordultak. A szerző kitér arra is, hogy néhány háztörténetből kitűnik, hogy ugyan nem az arra érdemes emberek kerültek vezető beosztásba, ennek ellenére munkájukat tisztességesen végezték és a lakókat segítették. Kálózon például az ellenforradalmi izgatás vádjával feljelentett plébánost a helyi direktórium vezetője személyesen tisztázta. Vagy előre bejelentették, hogy mikor veszik leltárba a templomi felszereléseket, liturgikus eszközöket, hogy időt adjanak a plébánosoknak, hogy azokat elrejtsek a hívőknél. Perkátán a prédikációt követően a direktórium nyújtott be kérvényt a megyei vezetőséghez, hogy engedélyezzék a húsvéti körmenetet és a prédikációt az ünnep idején.

Varga Tibor László írásában a Veszprémi egyházmegye 1919. évi állapotát ismerteti a *historia domus*ok tükrében. Hornig Károly püspök (egy a pécsi egyházmegye által 1913-ban kiadott körlevél alapján) rendelte el az egyházmegye plébániáit vezető papság számára a háztörténetek rendszeres vezetését. A fentebb említett két tanulmánytól eltérően ebben a dolgozatban nem az alulnézeti perspektívából történő elemzés dominál, hanem a hangsúly elsősorban a forrásközlésre helyeződik.

A második alfejezet a „*Közösségi életutak*” címet kapta. Boros Zoltán tanulmányában a pannonhalmi bencések helyzetét elemezte 1919-ben. Hogyan élték át a szerzetesrend tagjai az Osztrák-Magyar monarchia széthullásának időszakát? Hogyan viszonyultak a Tanácsköztársaság intézkedéseihez? Az állam és az egyház szétválás-tása, az iskolák államosítása, az uradalmak elkobzása, illetve a rend felosztásának veszélye szükségessé tette, hogy a szerzetesek is az egyházmegye hívei felé forduljanak. A forradalmi helyzetből adódóan ismét napirendre került a katolikus autonómia kérdése. A tanulmányban vizsgált források közül kiemelendő Bíró Lúcián tizennyolc oldalas dolgozata, amelyet Erdélyi László egyetemi tanár kérésére írt. Ez az írás több dologra is rávilágít a témát illetően. A spanyolnátha 1918-ben nagyszámú megbetegedést okozott a

kolostorban, amelynek következtében október 21-én elhunyt Hajdú Tibor főapát. Mivel a királyság megszűnt, így ezen sajátos jogi helyzet következtében nem került sor új rendi előjáró megválasztására. A szerzetesközösséget Jándi Bernardin kormányzó perjel vezette. A szerző kiemeli, hogy a bencések közül egy tanár sem írta alá azt az „egyházi pálya elhagyásáról” szóló, a Tanácsköztársaság által megkövetelt nyilatkozatot.

Karlinszky Balázs tanulmányában azok az események olvashatók, amelyek a bolsevik uralom 133 napja alatt hatással voltak a veszprémi vár lakóira, azon belül is Rott Nándor főpásztorra. A dolgozat narratív forrásai közé tartoznak a veszprémi piarista rendház, illetve a Szent Mihály plébánia *historia domus*-ai, valamint Gutheil Jenő visszaemlékezései.

Tengely Adrienn írásában bemutatott forrás egy különleges helyzet történetét tárja az olvasó elé, amely rendkívül jól megvilágítja a Tanácsköztársaság mindennapjait. A márianosztrai női büntetés-végrehajtó intézetet az irgalmas nővérek működtették. A tanulmány központi forrása Márkus Virgínia börtön és zárdai igazgató feljegyzései. Az intézetet 1919. március 31-én államosították. Az intézkedést Bodon János vádbiztos hajtotta végre, az apácákat a rendből való kilépésre, vagyis az egyházi pálya elhagyására akarta kényszeríteni. Emellett megpróbálta őket rábeszélni a házasságra, de végül arra az egyességre jutottak, hogy az apácák maradhatnak a rendházban és gyakorolhatják vallásukat. A vádbiztos tömegesen szabadon engedte a fogvatartottakat, főként azokat, akiknek sok gyerekük volt, vagy akik gazdagokat fosztottak ki.

A kötet harmadik alfejezetének címe: „*Egyéni életutak*”. Bakó Balázs Mikes János szombathelyi püspök elleni eljárásról és fogságáról értekezik dolgozatában. Mózzesy Gergely tanulmánya tulajdonképpen egy historiográfiai áttekintés, amely arról szól, hogy Nagy Károly egykori sárbogárdi, majd zámolyi plébános alakja miként jelenik meg a történetírásban. A székesfehérvári egyházmegye sematizmusa „depositus”-ként, azaz hivatalából letettként, állásától és javadalmától megfosztottként említi Nagy Károlyt, aki aláírta az egyház kötelékéből való kilépés nyilatkozatát. Tóth Krisztina tanulmánya Zadravec István ferences szerzetes, szegedi házfőnök, később tábori püspök 1919 novemberében megjelent, Horthy Miklós kormányzó felkérésére írt, a nemzeti hadsereg lelkestségének megszervezéséről szóló memorandumával foglalkozik. Az elemzett dokumentum, a Magyar Ferences Levéltárban őrzött, Zadravec István hagyatékában található. A forrás átfogóan vázolja fel a ferences páter, a hadsereg lelki vezetésére irányuló terveit. A tanulmánykötet első nagy egységének zárótanulmánya Varga Lajos váci segédpüspök nevéhez köthető. A szerző írásában két kegyetlen gyilkosság részleteit ismerteti. Kósa József jászkarajenői plébánost, majd az atya segítségére siető káplánt Hornyik Károlyt a plébánián Dobák Imre hidegvérrel meggyilkolta. Az iratokból kitűnik, hogy a gyilkost a papság iránti gyűlölet vezérelte.

A tanulmánykötet második nagy egységének célja annak bemutatása, hogy az első világháború és az azt követő zűrzavaros időszakról kezdődően miként bontakozott ki

a trianoni Magyarországon, illetve azon belül a veszprémi egyházmegyében az ún. „katolikus reneszánsz”. Az ide tartozó írások azt hivatottak prezentálni, hogy Rott Nándor püspök (1917–1939) miként helyezte új alapokra az egyházmegye gazdasági, pasztorális és plébániai működését. Milyen jelentős egyházi karriert megélt személyekkel volt kapcsolata a főpásztornak, illetve hogyan zajlottak a templomok, valamint a püspöki gyűjtemények fizikai megújítása ebben a korszakban.

Az első alfejezet az „*Egyházkormányzat*” címet viseli. Karlinszky Balázs tanulmánya a rétegpasztorációval foglalkozik a veszprémi egyházmegyében. A rétegpasztoráció kifejezés leginkább a XX. század végétől jellemzi a katolikus egyház lelkipásztori stratégiáját. A fogalom, ahogy a szerző meghatározza sajátos társadalmi csoportok lelkipásztori gondozására vonatkozik, amelyek a társadalom, egy valamilyen szempontból jól körülhatárolható rétegét alkotja. Rott Nándor püspököt a „Balaton püspökének” is emlegeti az utókor, ugyan is a főpásztor szívében viselte a balatoni pasztoráció kérdését. Egy 1929-es püspöki körlevelében hirdette ki a tó környéke intenzívebb lelkipásztori programját. Egyházközségeket hozott létre, amelyek azt a célt szolgálták, hogy a fővárosból érkező, nyári pihenésüket töltő középosztálybeli hívők vallásgyakorlási szükségleteiket ezek az intézmények biztosítsák.

Sági György írásában az egyházközségek megalakítását mutatja be az egyházmegye területén. A precízen felépített dolgozat első felében a szerző tisztázza az egyházközség, mint egyházi jogi fogalom jelentését, illetve ismerteti a katolikus autonómia mozgalom történetét. Az első világháborút követően megvalósult az egyház és az állam radikális szétválásztása. A püspöki kar 1918-ban hozott döntést arról, hogy meg kell valósítani a katolikus autonómiát az országban, amelynek alapegységei az egyházközségek voltak. Az egyházközségek alapítása a fővárosban vette kezdetét, a folyamat vidéken lassabban bontakozott ki.

Tengely Adrienn tanulmánya Rott Nándor püspök tevékenységét mutatja be az őszirózsás forradalom időszakában. A megyéspüspök egy gyakorlati válságkezelő programot dolgozott ki egyházmegyéje számára, a forradalom okozta zűrzavar felszámolására. Felszólította papságát, hogy minden erejükkel a közrend megóvásán munkálkodjanak. A főpásztor sürgette a katolikus autonómia minél gyorsabb megvalósítását. Véleményt nyilvánított a forradalomról, állást foglalt olyan politikai kérdésekben is, mint például a földreform, vagy az alsópapság segélyalapjának létrehozása.

Tóth Krisztina tanulmányában a veszprémi egyházmegye gazdálkodását vizsgálja a két világháború közötti időszakban. A püspöki javadalom átadás-átvétel alkalmával jegyzőkönyvek, felmérések, táblázatok, statisztikák készültek a püspöki javakról. Ezek a források fennmaradtak a Veszprémi Főegyházmegyei Levéltárban. A szerző ezeknek a dokumentumoknak a vizsgálatára építi írását. Tóth Krisztina megállapította, hogy a püspöki javadalom kataszteri tiszta jövedelme összehasonlítva a többi egyházmegye jövedelmével, elég magasnak számított, amelynek értéke elérte a 200-220

aranykoronát. A püspök a gazdálkodás hatékonyabbá tétele érdekében több gazdaságot házi kezelésbe vett, amelyből származó tőkét különböző beruházások finanszírozására fordította. Az ingó vagyon közül az erdőgazdaságok aránya volt nagyobb, amelyekből biztosabb jövedelemre lehetett szert tenni.

A második alfejezet címe: „*Kapcsolati háló*”. Balogh Margit írásában Rott Nándor és Pehm József zalaegerszegi apátplébános (Mindszenty József egykori veszprémi püspök, majd esztergomi érsek (1944–1945; 1945–1974), kapcsolatát elemzi. Tóth Tamás írásában főként Luttor Ferenc életútját részletezi. A Balaton-felvidéken, a balatonfüredi plébánia megszervezőjeként, illetve az ún. „piros templom” építetőjeként maradt fenn emléke. Luttor Ferenc 1927-ben püspöki engedéllyel került Rómába, ahol az akkor szerveződő papi kollégium (Pápai Magyar Intézet) első rektora lett. A második világháború alatt diplomáciai szolgálatot teljesített, miniszteri és követi tisztséget vállalt, hogy közvetítsen Magyarország és a Szentszék között.

A tanulmánykötet második részének utolsó alfejezete a „*Mecenatúra*” címet viseli. Ebben a részben két művészettörténeti írás olvasható, illetve egy áttekintés a püspöki gyűjteményekről. Simon Anna tanulmányában elsősorban a templomfelújításokat részletezi. Kiemeli a Zalaszentiváni Keresztelő Szent János templom, valamint a veszprémi vár alatt található Szent Anna kápolna újjáépítésének, tatarozásának történetét. A szerző írásában kitér továbbá az átépített székesegyházra, illetve néhány berendezési tárgyat is bemutat. Urbán Erzsébet dolgozatában a templomépítészetet tekinti át a két világháború között. Ebben az időszakban Rott Nándor egyházkormányzata idején, részben az egyház számára kedvező társadalmi és politikai feltételeknek köszönhetően az egyházmegye építészete dinamikus fejlődésnek indult. Ezt a folyamatot nagyban elősegítette az 1931-es Szent Imre-év, illetve az 1938-as kettős szent év (Szent István-év; XXXIV. Eukarisztikus világkongresszus).

A tanulmánykötet zárótanulmánya Varga Tibor László írása a püspöki gyűjteményekről. A dolgozat a püspöki levéltár, a püspöki könyvtár és a múzeum történetét hivatott bemutatni. Az egyházmegye gyűjteményeit Klempa Sándor apostoli adminisztrátor (1959–1972) egyesítette 1960-ban. A szerző a tárgyalt időszakban, a könyvtárban szolgálatot teljesítő két személy: Megyesi Schwartz Róbert könyvtáros (1928–1950) és Párdányi Emil segédkönyvtáros (1935–1936) tevékenységét méltatja.

Pfeiffer János (1897–1983) kanonok neve, nemcsak mint püspöki levéltáros, szentszéki jegyző, kötelékvédő maradt meg a veszprémi egyházmegye történetében, hanem személyében a hazai egyháztörténet-írás kiemelkedő alakját is tiszteljük. Pfeiffer János 1933-ban indította útjára és szerkesztője is volt „*A veszprémi egyházmegye múltja*” című kiadványsorozatnak, amely mind a mai napig alapvető másodlagos forrásokot biztosít az egyházmegye története iránt érdeklődő kutatók számára. Jelen kötet immár a 36. kiadvány!

FOGL KRISZTIÁN SÁNDOR